

การพลิกผืนนาเพื่อเพิ่มรายได้ ในเขตอำเภอปากพนัง
กรณีศึกษา หมู่ที่ 6 บ้านเกาะจาก ตำบลเกาะหวด อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ^{1/}

Increasing income in paddy fields
case study of Ban Kor Chark Tambon Kor Tuad
Amphore Pak Panange Nakorn Sri Thamarat Province

Abstract

Department of Agricultural Extension has a policy to reduce farmers' risk by introducing proper farm management and diversified farming. Nakorn Sri Thamarat Agricultural office has actively promoted this activity especially in Amphore Pak Panang since 1985.

The results from pilot village Ban Kor Chark Tambon Kor Tuad showed that in the first year there were 21 members covered area 102 rai. Up to now, there are 29 members cover 182 rai of land. Thirty farmers in the same village plus 25 farmers in nearby villages (area 80 rai) adopted this technology. A total of 70 farmers came to visit demonstration farm, 8 farmers bought seeds. The land use has been changed as follow paddy fields reduced 6.05% (from 2,018 rai to 1,896 rai), home garden fruit trees (58 rai) has been changed to orchards (17 rai), vegetable increased (in both area and species) from 22 rai to 122 rai. Fish ponds increased from none to five rai. Farmers income raised from 15,000 Baht/household/year to 35,000 Baht/household/year.

บทคัดย่อ

กรมส่งเสริมการเกษตร มีนโยบายที่จะลดความเสี่ยงในการปลูกพืชของเกษตรกรที่ผลิตเพียงอย่างเดียว ให้ปลูกพืชหลายชนิดขึ้น โดยใช้หลักการ การจัดไร่นา หรือการทำไร่นาสวนผสม สำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมกับจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จัดทำโครงการพลิกผืนนาเพื่อเพิ่มรายได้ขึ้น โดยยึดหลักการจัดไร่นาของกรมส่งเสริมการเกษตร และอำเภอปากพนังได้รับนโยบายมาปฏิบัติ โดยรณรงค์ให้เกษตรกรปฏิบัติกันอย่างจริงจังตั้งแต่ปี 2528 เป็นต้นมา

จากการศึกษาผลการดำเนินงาน ในหมู่ที่ 6 ตำบลเกาะหวด ซึ่งเป็นหมู่บ้านนำร่องในการจัดทำโครงการ ปรากฏว่า ในปีแรกของการดำเนินงาน มีสมาชิก จำนวน 21 ราย เนื้อที่ 102 ไร่ เมื่อดำเนินงานมาถึงขณะนี้ มีสมาชิกเพิ่มขึ้นรวมเป็น 29 ราย เนื้อที่ 182 ไร่ และสามารถขยายผลไปยังเกษตรกรในหมู่บ้านเดียวกัน 30 ราย เกษตรกรหมู่บ้านใกล้เคียง คือ หมู่ที่ 3, 4 และ 5 นำไปปฏิบัติตาม 25 ราย เนื้อที่ 80 ไร่ เกษตรกรสนใจเข้าชมแปลง 70 ราย ติดต่อขอซื้อพันธุ์ 8

1/ เดิม รัชชยศ สำนักงานเกษตรอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช กรมส่งเสริมการเกษตร

ราย ส่วนการจัดทำกิจกรรมเดิม มีเนื้อที่นา 2,018 ไร่ สามารถลดพื้นที่การทำนาลงได้เหลือ 1,896 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.05 ไม้ผลเดิมปลูกแบบสวนหลังบ้าน จำนวน 58 ไร่ เปลี่ยนมาเป็นการปลูกแบบเป็นสวน จำนวน 17 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.31 พืชผักเดิมปลูก 22 ไร่ และปลูกพริก ขีหนูเพียงอย่างเดียว เปลี่ยนมาปลูกพืชผักหลายชนิดขึ้น และมีเนื้อที่เพิ่มขึ้นเป็น 122 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 554.5 ส่วนการเลี้ยงปลาเดิมไม่มีการเลี้ยง มาเป็นเลี้ยง 5 ไร่ ด้านรายได้เดิมเกษตรกร มีรายได้เฉลี่ย/ครัว/ปี ซึ่งมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 133.33 จากผลการดำเนินงานนี้เกษตรกร สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้มีรายได้ต่อเนื่องตลอดปี และมีรายได้สูงขึ้น ซึ่งนับว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจมาก

คำนำ

ปัจจุบันการประกอบอาชีพของเกษตรกรในอำเภอปากพนัง ส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพ การทำนาเพียงอย่างเดียว จึงทำให้มีความเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพสูง เพราะรายได้ส่วนใหญ่จะ ขึ้นอยู่กับราคาของข้าวเปลือก และเนื่องจากราคาของข้าวเปลือกไม่แน่นอนและมีราคาต่ำจึงทำให้ รายได้ของเกษตรกรไม่พอกับรายจ่าย เกษตรกรจึงยากจนลงเรื่อยๆ ดังนั้นการจัดทำโครงการพลิก ฟื้นนาเพื่อเพิ่มรายได้ในเขตอำเภอปากพนัง มีผลทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น เพื่อขยายผลการ ดำเนินงานไปยังหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียงอื่น ๆ และการศึกษาในครั้งนี้เพื่อหาวิธีปรับปรุงวิธีการ ดำเนินงานของโครงการที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการนี้

ความสำคัญและปัญหา

อำเภอปากพนังเป็นอำเภอหนึ่งใน 16 อำเภอ และหนึ่งกิ่งอำเภอ ของจังหวัดนครศรี- ธรรมราช ประชากรของอำเภอส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ร้อยละ 84.58 ของครัว- เรือนประชากรทั้งหมด เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมขังในช่วงปลายปี สภาพดินเป็นดินเหนียว การระบายน้ำเลว มีแม่น้ำลำคลองไหลผ่านหลายสาย จึงมีสภาพพื้นที่เหมาะแก่การทำนา เกษตรกร จึงทำการปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว อำเภอปากพนังเป็นแหล่งปลูกข้าวที่ใหญ่แห่งหนึ่งของภาคใต้ การปฏิบัติของเกษตรกรส่วนใหญ่ยังใช้ข้าวพันธุ์พื้นเมือง โดยอาศัยน้ำตามฤดูกาล จึงปลูกข้าวได้ปี ละหนึ่งครั้ง ผลผลิตต่ำ มีความไม่แน่นอนสูง ส่วนบริเวณใกล้แหล่งน้ำสามารถที่จะปลูกข้าวพันธุ์ดี ให้ผลผลิตสูงได้แต่ต้องมีปัญหาด้านทุนในการผลิตสูง (ปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช) และราคาข้าวเปลือกต่ำ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานอีกมาก

จากสาเหตุดังกล่าว ประชากรของอำเภอปากพนัง จึงยากจนลงเรื่อย ๆ เกิดปัญหาด้าน อื่น ๆ ตามมาเช่น ปัญหาหนี้สิน และการอพยพออกจากพื้นที่ไปอยู่ที่อื่น ประชากรจำนวนไม่น้อย ได้อพยพละทิ้งพื้นที่ไปหาที่ทำกินแห่งใหม่ จากสถิติการย้ายถิ่นของฝ่ายทะเบียนราษฎรอำเภอปากพนัง ปี พ.ศ. 2529 มีราษฎรย้ายไปเพื่อประกอบอาชีพถึงร้อยละ 24.83 ซึ่งย้ายไปตามสถานที่ต่าง ๆ ทั่วภาคใต้ ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกทำลายป่าสงวนแห่งชาติ และเกิดปัญหาด้านอื่น ๆ ตามมา

จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้ความพยายามที่จะให้มีการเร่งรัดพัฒนาบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำ ปากพนัง ซึ่งได้เริ่มมาตั้งแต่ปี 2524 โดยกองทัพภาคที่ 4 ร่วมกับจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดทำโครงการพัฒนาลุ่มน้ำปากพนังขึ้น แต่ไม่ได้ดำเนินการอย่างจริงจัง เนื่องจากขาดงบประมาณ และไม่สามารถที่จะดำเนินงานให้ต่อเนื่องจนส่งผลถึงขั้นปฏิบัติการอย่างจริงจังและเป็นระบบ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาและให้ข้อเสนอเป็นจุด ๆ เฉพาะเรื่องเท่านั้น ไม่มีแผนแม่บทของโครงการที่จะให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง องค์การพัฒนาเอกชน หรือองค์การเอกชน สามารถใช้เป็นแนวทางที่จะดำเนินการหรือแนวทางปฏิบัติได้ ในขณะที่เดียวกัน ปี 2525 กรมชลประทานได้มีการขุดลอกคลองต่าง ๆ ในเขตอำเภอปากพนัง มีการสร้างประตูน้ำเพื่อเก็บกักน้ำจืดไว้ เกษตรกรมีการตื่นตัวหันมาปลูกผักบนคันดินที่ขุดลอกขึ้นมาบริเวณริมน้ำ โดยเฉพาะผักคะน้าเกษตรกรมีการปลูกกันอย่างแพร่หลาย จากสถิติการปลูกผักของตำบลเกาะหวดปรากฏว่าปี 2524 มีการปลูกผักเพียง 32 ไร่ ปี 2525 มีการปลูก 167 ไร่ และในปี 2526 มีการปลูกผักเพิ่มขึ้นถึง 285 ไร่ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีการตื่นตัวกันมากเนื่องจากเห็นว่าการปลูกผักทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เกษตรกรบางรายได้ยึดเป็นอาชีพรองจากการทำนา และยึดเป็นอาชีพหลักจนถึงปัจจุบันนี้

ในปี พ.ศ. 2527 จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ร่วมกับอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาต่าง ๆ ได้มีความพยายามต่าง ๆ ที่จะพัฒนาอาชีพของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยพยายามลดความเสี่ยงในการปลูกพืชของเกษตรกร ที่ผลิตข้าวเพียงอย่างเดียวให้มีการปลูกพืชหลายชนิดขึ้น โดยใช้หลักการการจัดไร่นา หรือการทำไร่นาสวนผสม ใช้ชื่อโครงการว่า “โครงการพลิกผืนนาเพื่อเพิ่มผลผลิต” ต่อมาเปลี่ยนเป็น “โครงการพลิกผืนนาเพื่อเพิ่มรายได้ในเขตลุ่มน้ำปากพนัง” โดยให้อำเภอและสำนักงานเกษตรอำเภอต่าง ๆ ในเขตลุ่มน้ำปากพนังรณรงค์ให้เกษตรกรลดพื้นที่การทำนาลง ส่วนพื้นที่ที่เหลือทำการยกร่อง ปลูกผัก ปลูกไม้ผล การประมง และการปศุสัตว์ ซึ่งได้เริ่มดำเนินการกันอย่างจริงจังในปี 2528 เป็นต้นมา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบผลการดำเนินงาน และหาวิธีปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการนี้
3. เพื่อลดพื้นที่การทำนาของเกษตรกรลง แล้วเพิ่มผลผลิตโดยวิธีการอื่น ๆ
4. เพื่อให้เกษตรกรรู้จักผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกันในรูปแบบของการทำไร่นาสวนผสม
5. เพื่อให้มีกิจกรรมและรายได้ต่อเนื่องตลอดปี ลดความเสี่ยงจากการทำนาเพียงอย่างเดียว
6. เพื่อให้เกษตรกรรู้จักวางแผนการผลิต การจำหน่าย และการจัดการทุกขั้นตอน
7. เพื่อลดปริมาณการใช้น้ำมากในฤดูแล้ง เพราะระบบการส่งน้ำยังไม่ดีและไม่ทั่วถึง
8. เพื่อป้องกันการอพยพของเกษตรกรออกจากพื้นที่

เป้าหมาย

อำเภอปากพนังได้ตั้งเป้าหมายในการดำเนินงานไว้ทั้งหมด 13 ตำบล และได้คัดเลือกหมู่บ้าน เพื่อจัดทำโครงการนำร่องแบบเน้นหนักในปี 2529-2531 จำนวน 4 ตำบล 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะหวด จำนวน 3 แปลง หมู่ที่ 11 ตำบลคลองน้อย จำนวน 2 แปลง หมู่ที่ 4 ตำบลคลองน้อย จำนวน 1 แปลง หมู่ที่ 1 ตำบลชะเมา จำนวน 1 แปลง หมู่ที่ 8 ตำบลคลองกระบือ จำนวน 1 แปลง

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานตามโครงการพลิกผืนนาเพื่อเพิ่มรายได้ในเขตอำเภอปากพนัง ซึ่งได้ดำเนินการตามหมู่บ้านเป้าหมาย มีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายตำบลที่เข้าร่วมโครงการ
2. คัดเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง และคัดเลือกเกษตรกรเพื่อจัดทำแปลง
3. บรรจุนำเข้าแผนตามระบบ กชช. เพื่อขอสนับสนุนวัสดุการเกษตรส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเกษตรกรออกสมทบ
4. ประชุมชี้แจงสมาชิกในโครงการ
5. สำรวจข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร
 - สภาพความเป็นอยู่ทั่วไป
 - กิจกรรมเดิม
 - รายได้ รายจ่าย กำไรของกิจกรรมเดิม
 - ข้อมูลอื่น ๆ
6. ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร
 - จัดประชุม และอบรมเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ
 - จัดทัศนศึกษา ดูงานแปลงที่ประสบความสำเร็จ
 - จัดงานถ่ายทอดเทคโนโลยี

7. นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาเป็นแนวทางในการวางแผนการผลิต โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้เกษตรกรตัดสินใจเลือกกิจกรรมในการผลิตเอง กิจกรรมมีดังนี้

- ปลูกข้าว
- ปลูกผัก
- ปลูกพืชไร่
- ปลูกไม้ผล (ส้มโอ มะนาว มะม่วง กระท้อน)
- เลี้ยงปลา
- เลี้ยงสัตว์ (ไก่พื้นเมือง สุกร โค)

8. เกษตรกรจัดเตรียมสถานที่ ยกร่อง
9. จัดหาวัสดุการเกษตร
10. ดำเนินงานตามแผนการผลิต
11. เกษตรกรผู้จัดทำแปลงจัดบันทึก และทำบัญชีฟาร์มแบบง่าย ๆ
12. เจ้าหน้าที่ทุกระดับที่เกี่ยวข้อง ติดตามผล ประเมินผล และรายงานผล
13. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานทั้งก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ เพื่อให้มีการขยายผลสู่หมู่บ้านอื่นอย่างแพร่หลายต่อไป

ระยะเวลาดำเนินการ

ระยะเวลาในการดำเนินการ ตั้งแต่ปี 2528 - ปี 2534

งบประมาณ

ทางราชการจะให้การสนับสนุนงบประมาณตามระบบ กชช. ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเกษตรกรจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด

ผลการดำเนินงาน

จากการคัดเลือกเอาหมู่ที่ 6 บ้านเกาะจาก ตำบลเกาะหวด เป็นหมู่บ้านนำร่องในการจัดทำโครงการพลิกผืนนาเพื่อเพิ่มรายได้ในเขตอำเภอปากพนัง ตั้งแต่ปี 2528 เป็นต้นมาปรากฏผลพอสรุปได้ดังนี้

1. ความตื่นตัวของสมาชิก ในปี 2528 เป็นปีแรกของการเริ่มโครงการ การดำเนินงานส่วนใหญ่จะเป็นขั้นเตรียมการเสียเป็นส่วนใหญ่ ได้เริ่มงานกันอย่างจริงจัง ในปี 2529 โดยมีสมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวน 21 ราย เนื้อที่ 102 ไร่ มีการยกร่องเพื่อปลูกผักโดยเฉพาะพริกชี้หู ส่วนกิจกรรมอื่นยังคงทำนาเช่นเดิม ปี 2530 ยังไม่มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการเพิ่ม เพราะยังอยู่ในช่วงของการตัดสินใจของเกษตรกรรายอื่น แต่มีการเปลี่ยนแปลงด้านการยอมรับของเกษตรกรในกลุ่ม โดยมีการยกร่องเพื่อปลูกพริกชี้หูและพืชผักอย่างอื่นเพิ่มขึ้น ปี 2531 มีสมาชิกสมัครเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น 3 ราย รวมเป็น 24 รายเป็นเนื้อที่ 137 ไร่ เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมมากขึ้นลดการทำนาลง และปี 2532 มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการเพิ่มอีก 5 ราย รวมเป็น 29 ราย พื้นที่เพิ่มเป็น 182 ไร่ มีการจัดทำกิจกรรมหลายอย่างขึ้น เช่นการปลูกผัก ปลูกไม้ผล เลี้ยงปลา เป็นต้น

นอกจากสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการจะนำเอาความรู้ไปปฏิบัติแล้ว ยังมีเกษตรกรใกล้เคียงภายในหมู่บ้านได้ปฏิบัติตาม จำนวน 30 ราย เกษตรกรจากหมู่ที่ 3, 4 และ 5 ซึ่งเป็นหมู่บ้านใกล้เคียงนำความรู้ไปปฏิบัติตาม จำนวน 25 ราย เป็นพื้นที่ 80 ไร่ เกษตรกรเข้าชมแปลง ประมาณ 70 ราย ติดต่อขอซื้อพันธุ์กุ้งส้ม จำนวน 8 ราย

ตารางแสดงการเพิ่มของสมาชิกในโครงการพลิกผืนนาเพื่อเพิ่มรายได้

ปีที่	พ.ศ.	จำนวนสมาชิก	เนื้อที่	หมายเหตุ
1	2529	21	102	ไม่มีสมาชิกเพิ่ม
2	2530	-	-	
3	2531	24	137	
4	2532	29	182	

ที่มา ข้อมูลสำนักงานเกษตรอำเภอปากพนัง ปี 2532

2. การเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงโดยจัดทำกิจกรรมหลายอย่างเพิ่มขึ้น จากเดิมในปี 2529 มีพื้นที่ทำนา 2,018 ไร่ ปลูกไม้ผลแบบสวนหลังบ้าน 58 ไร่ ปลูกไม้ผัก 22 ไร่ นอกจากนั้นไม่มีกิจกรรมอื่น เมื่อเข้าโครงการแล้ว การดำเนินงานจนถึงปัจจุบัน ปี 2532 มีเนื้อที่การทำนายังคงเหลือ 1,896 ไร่ ปลูกผักเพิ่มขึ้นเป็น 122 ไร่ ปลูกไม้ผลเพิ่มเป็น 17 ไร่ รวมเป็น 75 ไร่ เลี้ยงปลา 5 ไร่

ตารางเปรียบเทียบพื้นที่ก่อนและหลังการดำเนินงานโครงการพลิกผืนนาฯ

กิจกรรม	ปี 2529 เนื้อที่/ไร่	ร้อยละ	ปี 2532 เนื้อที่/ไร่	ร้อยละ
ทำนา	2,018	96.19	1,896	90.37
ไม้ผล	58	2.76	75	3.57
พืชผัก	22	1.05	122	5.82
เลี้ยงปลา	-	-	5	0.24
รวม	2,098	100	2,098	100

ที่มา ข้อมูลสำนักงานเกษตรอำเภอปากพนัง ปี 2532

ตารางแสดงการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมของสมาชิกภายในโครงการพลิกฟื้นนา ๙

ประเภทกิจกรรม	กิจกรรมเดิมก่อน เข้าโครงการ ไร่/ตัว	กิจกรรมปัจจุบัน ไร่/ตัว	หมายเหตุ
ทำนา	80	37	กิจกรรมหลาย อย่างจัดทำใน เนื้อที่เดียวกัน
ปลูกไม้ผล	-		
- ส้มโอ	-	12	
- มะนาว	-	2	
- มะม่วง	-	3	
พืชผัก			
- กระน้ำ	-	55	
- พริกขี้หนู	22	62	
- ผักกาดเขียววางดั่ง	-	24	
- ผักชี	-	22	
- ผักกาดหอม	-	14	
- พริกใหญ่	-	5	
การเลี้ยงสัตว์			
- โค	-	14	
- สุกร	-	18	
- ไก่พื้นเมือง	-	525	
ปลา			
- ปลาตะเพียน	-	3 บ่อ	

ปฏิทินกิจกรรมการเกษตรก่อนเข้าโครงการพลิกฟื้นนา ๙

เดือน กิจกรรม	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.
	ข้าวนาปี			→					←			
พริกขี้หนู	←									→		

ตาราง ปฏิทินกิจกรรมการเกษตร หลังเข้าโครงการพลิกฟื้นนา ฯ

เดือน กิจกรรม	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.
ปลูกข้าว			→					←				
ล้มไถ	←											→
มะนาว	←											→
มะม่วง	←											→
คะน้า	←	→							←	→		
พริกขี้หนู	←						→					
ผักกาดเขียว	←	→							←	→		
ผักชี	←	→							←	→		
ผักกาดหอม	←	→							←	→		
โค	←											→
สุกร	←									→		
ไก่พื้นเมือง	←											→
ปลาตะเพียน	←								→			

3. การเปลี่ยนแปลงรายได้ของเกษตรกร จากผลการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ มีผลทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมเฉลี่ย 15,000 บาท/ครัว/ปี เป็นรายได้ เฉลี่ย 35,000 บาท/ครัว/ปี

แสดง รายได้ รายจ่าย ของแต่ละกิจกรรมก่อนเข้าโครงการ พื้นที่ 1 ไร่

กิจกรรม	รายได้ บาท	รายจ่าย บาท	กำไร บาท
ข้าวนาปี	704	345	359
พริกขี้หนู	6,690	1,358	5,332
รวม	7,394	1,703	3,691

ที่มา แนวทางพัฒนาการเกษตรตำบลเกาะหวด ปี 2532

ตารางแสดงรายได้ รายจ่าย และกำไรของแต่ละกิจกรรมหลังเข้าร่วมโครงการ ฯ

กิจกรรม	รายได้	รายจ่าย	กำไร	หมายเหตุ
ข้าวนาปี	704	345	359	
ส้มโอ	-	1,650	-	ยังไม่ให้ผลผลิต
มะนาว	5,500	2,150	3,350	
มะม่วง	-	1,925	-	ยังไม่ให้ผล
คะน้า	4,102	918	3,184	1 รุ่น 45 วัน
พริกชี้หนู	8,433	3,143	5,290	
พริกใหญ่	20,250	1,165	19,085	
ผักกาดเขียว	2,812	905	1,907	1 รุ่น 32 วัน
กวาดง				
ผักกาดหอม	2,525	478	2,047	
ผักชี	2,880	628	2,252	
โค	4,500	2,500	2,000	
สุกร	2,896	2,098	798	
ไก่พื้นเมือง	87	20.5	66.5	ต่อตัว
ปลา	-	-	-	ยังไม่ได้ขาย

พื้นที่/ไร่

สรุปและวิจารณ์

ในการดำเนินงานโครงการพลิกผืนนาเพื่อเพิ่มรายได้ในเขตอำเภอปากพนัง โดยเลือกเอาหมู่ที่ 6 บ้านเกาะจาก ตำบลเกาะหวด เป็นกรณีศึกษาเพื่อทราบผลการดำเนินงาน และเพื่อทราบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ปรากฏว่า

1. เกษตรกรยังขาดรูปแบบในการวางแผนไร่นา ส่วนมากเกษตรกรจะจัดทำในลักษณะเดิมก่อนที่จะเข้าโครงการเพียงแต่เพิ่มกิจกรรมให้มากขึ้น หรือขุดยกร่องเพิ่มขึ้น โดยไม่มีการวางแผนที่จะทำคันสำหรับป้องกันน้ำท่วม หรือเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในนาแล้ง เพราะกลัวจะเสียเนื้อที่ จึงทำให้พืชผลเสียหายอยู่บ่อย ๆ

2. การปลูกพืชของเกษตรกร ซึ่งควรจะมีทั้งพืชหลักและพืชรอง เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ตลอดปี แต่เกษตรกรยังไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก

3. เกษตรกรยังไม่มี ความมั่นใจในการเปลี่ยนแปลงการผลิต จากการปลูกข้าวเพียงอย่างเดียวเป็นการทำไร่นาสวนผสม

4. เกษตรกรยังคงคอยแต่ความช่วยเหลือจากทางราชการ จึงทำให้ขาดการปรับปรุงกิจกรรมในไร่นา และการเริ่มกิจกรรมใหม่ ๆ

5. ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายังไม่ได้ประสานงานกันอย่างจริงจัง

6. เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันในรูปกลุ่มน้อยมาก จึงควรพัฒนาส่งเสริมให้มีการทำงานในรูปกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากประสบการณ์ในการพัฒนาในเขตอำเภอปากพนัง ทำให้เกิดแนวความคิดที่จะพัฒนาในเรื่องของการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และการดำเนินงานตามโครงการให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพนั้นควรจะดำเนินการในลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานตามโครงการนี้ ให้เห็นถึงผลของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. จัดระบบการตลาดเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจในการพัฒนา

3. ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ควรมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาขึ้นตั้งแต่เริ่มต้น

4. จัดหากลุ่มสนใจ เพื่อจัดทำเป็นรูปกลุ่มกิจกรรมในการพัฒนาโดยดำเนินการจากเล็กไปหาใหญ่

5. จัดตั้งคณะทำงานผู้ปฏิบัติการในการพัฒนา เพื่อจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจัดทำแผนพร้อมทั้งเสนอแนวทางพัฒนา มีการติดตามประเมินผลและการแก้ไขปัญหาอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เกิดผลการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. กองทัพบกที่ 4, กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 และจังหวัดนครศรีธรรมราช แผนแม่บทโครงการพัฒนากลุ่มน้ำปากพนัง ปี 2530
2. อนุวัต พานทอง แนวทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบลเกาะหวด ปี 2532
3. สำนักงานเกษตรอำเภอปากพนัง การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเรื่องการจัดการไร่นา ปี 2531
4. อนุวัต พานทอง โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะหวด ปี 2530/2531
5. กลุ่มงานการจัดไร่นา เอกสารวิชาการที่ 39 ชุดเรียนรู้ด้วยตนเอง ปี 2531